

ПОТЕНЦІАЛ ГЕЙТКІПЕРА У СУПЕРВІЗІЙНОМУ СУПРОВОДІ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ (ПЕРШИЙ БАКАЛАВРСЬКИЙ РІВЕНЬ)

УДК 378.04:340

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.344583>

Максим Вейтас, аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3994-6631>

ПОТЕНЦІАЛ ГЕЙТКІПЕРА У СУПЕРВІЗІЙНОМУ СУПРОВОДІ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ (ПЕРШИЙ БАКАЛАВРСЬКИЙ РІВЕНЬ)

У статті автором розкрито характеристики ролі гейткіпера, можливості і ризики, що впливають на якість освіти у галузі права на першому бакалаврському рівні вищої освіти. Автор звернув увагу на неоднозначність супервізійного супроводу у правничій освіті. На основі вивчення освітньої програми “Право” проаналізовано зміст компетентностей і очікуваних програмних результатів для підготовки і реалізації завдань супервізії у широкому значенні професійної підтримки, консультування, супроводу у вирішенні практичних завдань. У статті зазначено про те, що в умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, технологізації сервісів і застосунків для освітнього процесу особлива увага має спрямовувати на реалізацію ризик-орієнтованого підходу і дотримання світових етичних стандартів фахівця у галузі права під час теоретичного навчання і реалізації програм виробничих практик. Автором привернено увагу до приписів Міжнародної асоціації юристів (ІБА) щодо поведінки у соціальних мережах для юридичних професій: незалежність, доброчесність, відповідальність, конфіденційність, зміцнення довіри до професії у суспільстві, корпоративна політика. Роль гейткіпера, за пропозицією автора, може передбачати такі елементи супервізійного супроводу, як: високий рівень професіоналізму і доброчесна репутація викладача, наукового керівника, методиста, керівника юридичної клініки, фахова відповідність (курсова підготовка чи формальна освіта з ключовими компетентностями супервізії), успішні практики особистісного гейткіперства (дотримання балансу суворого дотримання верховенства права, професійні зобов’язання перед Законом і суспільством, правом на конфіденційність клієнтів), системна підтримка актуальних знань і компетентностей у галузі права, супервізії, соціальних, поведінкових наук. Визначено потенціал ролі гейткіпера у супервізійному супроводі правничої освіти у межах юридичної деонтології, корпоративного менеджменту і адміністрування, професійної, загальної і цифрової етики, академічної доброчесності та кібергігієни. Перспективним напрямом подальшого дослідження заявлено у назві статті теми визначено імплементацію практик гейткіперів – представників наукових правничих шкіл. Останні автором розглядаються в розумінні підтвердження унікальності освітніх програм вищої освіти у галузі права.

Ключові слова: супервізія; наставництво; наукова школа; дослідження; практика; освітня програма; гейткіпер; професійна етика; доброчесність.

Лит. 11.

Maksym Veitas, Postgraduate Student of the Educational Studies and
Innovative Pedagogy Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3994-6631>

GATEKEEPER POTENTIAL IN SUPERVISORY SUPPORT IN LEGAL EDUCATION (FIRST BACHELOR'S LEVEL)

In the article, the author reveals the characteristics of the gatekeeper role, opportunities, and risks that affect the quality of education in the field of law at the first bachelor's level of higher education. The author drew attention to the ambiguity of supervisory support in legal education. Based on the study of the educational program “Law”, the content of competencies and expected program results for the preparation and implementation of supervision tasks in the broad sense of professional support, consulting, and support in solving practical tasks is analyzed. The article states that in the conditions of intensive development of information and communication technologies, technologization of services and applications for the educational process, special attention should be paid to the implementation of a risk-oriented approach and compliance with world ethical standards of a specialist in the field of law during theoretical training and implementation of practical training programs. The author draws attention to the International Bar Association (IBA) guidelines for behavior in social networks for the legal profession: independence, integrity, responsibility, confidentiality, strengthening trust in the profession in society, and corporate policy. The role of the gatekeeper, according to the author, may include such elements of supervisory support as: a high level of professionalism and a good reputation as a teacher, academic supervisor, methodologist, head of a legal clinic, professional compliance (course training or formal education with key supervision competencies), successful practices of personal gatekeeping (keeping a balance between strict adherence to the rule of law, professional obligations to the Law and society and the right to confidentiality of clients), systematic support of relevant knowledge and competencies in the field of law, supervision, social, behavioral sciences. The potential of the gatekeeper role in supervisory support in legal education within the framework of legal deontology, corporate management and administration, professional, general, and digital ethics, academic integrity, and cyber hygiene is determined. A promising direction for further research of the topic stated in the title of the article is the

implementation of the practices of gatekeepers – representatives of scientific law schools. The author considers the latter in the sense of confirming the uniqueness of higher education programs in the field of law.

Keywords: supervision; mentoring; scientific school; research; practice; educational program; gatekeeper; professional ethics; integrity.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що супроводжують правничу освіту в Україні, є важливим маркером верховенства права і реалізації основоположних приписів і високих стандартів якості. На це зорієнтовано освітню програму підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D8 Право, що розроблена і реалізується у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, Гарант освітньої програми – Т. Головань [5]. Уважне вивчення змісту пропонованої програми засвідчує про чітку кореляцію із місією і візіями Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Це визначає конкурентні переваги вказаної освітньої програми, підтверджує логіку загальної і професійної підготовки, синтез практичних освітніх компонент, які зорієнтовані на широку право-просвітницьку роботу, піднесення значущості фахівців у галузі права в утвердженні верховенства права, попередженні корупції, зміцненні доброчесності і корпоративної етики як під час професійної підготовки, академічних комунікацій, так і під час супервізійного супроводу випускників університету на наступних рівнях вищої освіти та в кар'єрному поступі.

Ідея визначення ролі гейткіпера¹ контекстно викликів і рішень в розвитку правничої освіти в Україні недостатньо висвітлена у відкритому інформаційному просторі. Це обумовило звернення до теми.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Заявлена тема в методології спирається на системні багатоаспектні наукові результати, викладені у публікаціях, присвячених проблематиці педагогічного супервізорства, корпоративної культури організації і установ науковиці Л. Зеленської [3; 4], публікаціях, присвячених проблематиці організації доброчесного освітнього середовища і практик формування культури дотримання авторського права (В. Луначек, Н. Рубан, Т. Варенко, Л. Зеленська) [9]. Ціннісні і методичні аспекти гейткіперства певною мірою корелюються з коучинговими технологіями, висвітленими у публікації Т. Собченко, Л. Зеленської [6]. Доволі цікавий аспект супервізійного супроводу через успішні кейси бінарних занять, коли запрошені фахівці-практики, експерти виконують, так би мовити, роль гейткіпера, презентовано у публікації В. Батиргарєєвої, В.

Ворожбіт-Горбатюк, Д. Євтеєвої [1]. Предметні характеристики гейткіперства у професійній діяльності представників правничих професій опрацьовано на підставі вивчення матеріалів Міжнародної асоціації юристів (ІВА) [7; 8; 10].

Вивчення результатів досліджень науковців, інформаційно-дорадчих і наукових публікацій, дотичних темі цієї статті, засвідчує про доцільність формування пласту інформації про потенціал і можливості гейткіперства в супервізіях для підвищення якості і дотримання високих професійних стандартів у підготовці правників, а також під час організації практик у юридичних клініках, неперервній освіті і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти. Саме на першому рівні вищої освіти, на наш погляд, важливо забезпечити системне усвідомлення значущості та інструментів реалізації супервізії на прикладі ідей гейткіперства.

Мета статті: розкрити потенціал гейткіпера у супервізійному супроводі правничої освіти (перший бакалаврський рівень) на прикладі освітньої програми “Право” для першого бакалаврського рівня вищої освіти у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Виклад основного матеріалу. Гейткіперство набуло значущості у зв'язку з розвитком цифрових технологій та ринків, розширенням ресурсних можливостей надання правової допомоги з використанням сучасних технологічних рішень, розвитку методологій у сфері права. У цій статті ми послугувалися визначенням гейткіперства у межах аналітики регуляторних впливів Єврокомісії на прикладі Закону про цифрові ринки [11]. Гейткіпер по суті – це так би мовити фахівець-охоронець права, правових відносин і правового супроводу у межах професійної чи інших видів діяльності. Роль гейткіпера значуща, оскільки він відповідальний за правові фільтри в системі, організації, установі чи певній події правового характеру [11]. Гейткіпер для забезпечення якості професійної правничої діяльності послуговується двофакторними комплексами: вимогами суворого дотримання верховенства права і законності, а також – пріоритетом приватності і конфіденційності у роботі з клієнтом. Ця двофакторність, власне, обумовлює неоднозначність і суперечливий характер оцінок як гейткіперства, так і супервізії у сфері права. Адже підготовка правників передусім фокусується на відповідальності.

Виділимо деякі характеристики ролі гейткіпера саме з огляду на організацію і перебіг реалізації

¹ Слово “гейткіпер” утворено від двох англійських слів gate – брама, keeper – охоронець, уведено Куртом Левіном.

освітньої програми за спеціальністю право на першому рівні вищої освіти: професійна орієнтація і реалізація завдань супервізора-профорієнтолога, коли має значення поступальне введення здобувача бакалаврського рівня у сферу обраної спеціальності, створення умов для систематики розуміння права як соціального явища. Незаперечна роль гейткіпера в осмисленні та інтерпретаціях професійної і загальної культури, етики майбутнього правника. Саме на це спрямовано базові змістові елементи програми “Право” для першого бакалаврського рівня вищої освіти у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди [5]. Значні ресурсні можливості гейткіпера, як ключового координатора у творенні корпоративної культури під час реалізації фахових і практичних змістових компонентів освітньої програми, розширенні практики залученості здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти в роботі юридичних клінік, вивчення практик безоплатної правової допомоги, діяльності кар’єрних супервізорів, тощо.

Звернімо увагу на те, що супервізійний супровід більше притаманний сферам соціальним, освітнім, педагогічним, медичним. Однак інформаційно-комунікаційні технології, розширення спектру послуг і розвиток професій правничої галузі спонукає до міждисциплінарних, комплексних підходів забезпечення якості правничої освіти. Звісно, найбільшою перевагою унікальності будь-якої освітньої програми є конкурентність її випускників на ринку праці. Ця ідея стала системоутворюючою під час розроблення, реалізації, регулярного оновлення освітньої програми для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D8 Право у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди [5]. Ця програма “сфокусована на формуванні розуміння виховної функції права” [5], що повною мірою узгоджується із функціоналом ролі гейткіпера. Важливим елементом професійної підготовки здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти у сфері права є набуття досвіду добросесного, правового вивчення клієнта, встановлення достовірних даних про бенефіціаріїв, визначення підозрілих операцій чи намірів, практик формування і прояву професійної відповідальності. Останнє, звісно, чітко узгоджується з Європейською хартією дослідників і Кодексом працевлаштування наукових працівників [2]. Особливо затребуваними такі потенційні можливості гейткіперства є в умовах провадженого воєнного стану і гібридних загроз безпеці України та її громадян в усьому світі.

В освітній програмі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D8 Право у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковоро-

роди компоненти, дотичні характеристикам гейткіперів, прослідковуються в таких елементах: “Цілі навчання: набуття здатності розв’язувати складні спеціалізовані задачі у сфері права з розумінням природи і змісту основних правових інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин (тут і далі виділено курсивом – автором)”; “Теоретичний зміст предметної області становлять знання про ...*етичні стандарти правничої професії*”; основний фокус програми: “...Формування та розвиток умінь та навичок до *системного навчання і професійного розвитку впродовж життя*”; особливості програми: “...створення *унікального юридичного осередку в межах Сковородинівської родини*, об’єднаної ідеєю розвитку України та підготовки кваліфікованих і *конкурентноспроможних фахівців*”; ЗК10, 11, 16; СК4, 5, 11, 14, відповідно до матриці – результати навчання [5].

Разом з тим, значні ресурсні можливості гейткіперства містять і низку викликів, серед них виділимо: відсутність достовірних відкритих даних про успішні кейси супервізійного супроводу у правничій освіті з використанням ресурсів гейткіперства, необхідність розширення змісту професійної підготовки спеціалізованими змістовним навчальним, методичним контентом, наявність санкціонованого доступу учасників освітнього процесу до обліку і моніторингу ефективності наукових правничих шкіл, програм професійної супервізії, фінансової, організаційно-управлінської та методичної підтримки лідерів і проактивних представників гейткіперства, вивчення культурних і соціальних етичних дилем в професійній етиці. Це не вичерпний перелік викликів, але саме на їх вивчення і пошук конструктивних рішень може бути спрямовано супервізійний супровід здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Водночас, дослідження засвідчує про відкриті ресурсні можливості удосконалення змістовного, організаційно-методичного забезпечення реалізації вказаної освітньої програми в педагогічному університеті з огляду на ідею гейткіперства і вивчення матеріалів, оприлюднених на ресурсах Міжнародної асоціації юристів (IBA) [7; 8; 10].

Останнє засвідчує про актуальні орієнтації правничої освіти на: реагування освітніх програм підготовки правників на трансформації ринку послуг і комунікацій, потенційні зміни запитів клієнтів, вплив технологій і соціокультурних змін, у тому числі негативних змін у кліматі, політиці, вразливості національних і світової безпеки. З розвитком систем штучного інтелекту на ринку виникають нові агенти, які спроможні реалізувати запити на первинну правову допомогу. Ці та інші виклики обумовлюють заявлену методологію комплексного, міждисциплінарного, ризик-орієнтованого підходів.

Для того, щоб випускник освітньої програми “Право” був конкурентним на ринку праці, важливо упродовж періоду здобуття бакалаврського рівня вищої освіти реалізувати напрями, які узгоджуються з характеристиками гейткіперів супервізійного супроводу здобувача вищої освіти:

1. Розширення колегіального спектру стейкхолдерів освітньої програми, наприклад, представництвом моніторів Національного превентивного механізму, незалежних експертів у різних сферах права, представництвами правозахисних організацій, просоціальними лідерами наукових правничих шкіл, професійних спільнот. Доволі цікаві практики залучення стейкхолдерів до бінарних занять описано В. Батиргарєєвою та іншими авторами [1].

2. Фокусування уваги на перманентних завданнях юридичної етики, академічної і професійної доброчесності, кар’єрного руху, управління ризиками, документування із застосуванням технологічно актуальних систем у роботі правників. У цьому аспекті професійні спільноти, які долучаються до реалізації практичних компонентів освітньої програми мають виразне значення в реалізації ролей гейткіперів.

3. Поширення практики відкритого незалежного моніторингу ефективності баз виробничих практик, розширення участі здобувачів і викладачів з груп забезпечення освітньої програми у просоціальних проєктах, зорієнтованих на розвиток правової культури, підвищення правосвідомості широких верств суспільства, зміцнення довіри суспільства до правничих професій. У цьому ключі варто розширювати практики інформування здобувачів про репутаційні події, рейтинги фахівців, переваги участі в наукових дослідженнях і долучення до представництв наукових правничих шкіл.

Висновки. Отже, у статті розкрито потенціал гейткіпера у супервізійному супроводі правничої освіти (перший бакалаврський рівень) на прикладі освітньої програми “Право” для першого бакалаврського рівня вищої освіти у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди з опорою на методологію ризик-орієнтованого підходу. На прикладі приписів Міжнародної асоціації юристів (IBA) розкрито зміст ролі гейткіперів у супервізійному супроводі здобувачів правничої освіти. Саме гейткіпер може пріоритизувати незалежність, доброчесність, відповідальність, конфіденційність, зміцнення довіри до професії у суспільстві, корпоративні політики у процесі вивчення нормативних загальних та професійних, практичних компонентів освітніх програм. Роль гейткіпера, за пропозицією автора, може виражатися через високий рівень професіоналізму і доброчесну репутацію викладачів, фахову відповідність ключовим компетентностям супервізії, успішні практики особистісного гейткіперства. Перспективним ба-

читься вивчення потенціалу гейткіпера у супервізійному супроводі у правничій освіті у межах юридичної деонтології, корпоративного менеджменту і адміністрування, професійної, загальної і цифрової етики, академічної доброчесності та кібергігієни, імплементації практик гейткіперів у межах наукових правничих шкіл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батиргарєєва В., Ворожбіт-Горбатюк В., Євтєєва Д. Бінарні заняття у процесі реалізації ОНП “Право” в Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України. *Молодь і ринок*. № 8 (216), 2023. С. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289415>. URL : <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/289415>
2. Європейська хартія дослідників Кодекс працевлаштування наукових працівників. Переклад: І. Дегтярова. 2017. 25 с. URL: https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/brochures/charter_code_ukrainian.pdf
3. Зеленська Л.Д. Корпоративна культура як засіб удосконалення маркетингової діяльності організації. Prospects of modern science and education : Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference, Stockholm, February 7–10, 2023 / International Science Group ; eds.: E. Pluzhnik et. al.. Stockholm, 2023. pp. 23–24. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10095>
4. Зеленська Л.Д. Феноменологія поняття “Педагогічне супервізорство”. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті*: Міжнар. період. зб. наук. пр. Харків, 2021. Вип. 3. С. 327–330. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10082>
5. Освітня програма для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D8 Право. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. 2025. URL: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Pravo.pdf (дата звернення: 02.10.2025)
6. Собченко Т.М., Зеленська Л.Д. Коучингові технології в освіті : метод. рек. до семінар. занять та самост. роботи з вибіркової навч. дисципліни для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. Освіти. Харків: ХНПУ, 2023. 27 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13569>
7. IBA launches new project examining the role of lawyers as ethical gatekeepers. Thursday 2 June 2022. URL: <https://www.ibanet.org/IBA-launches-new-project-examining-the-role-of-lawyers-as-ethical-gatekeepers>
8. IBA Practical Guide on Business and Human Rights for Business Lawyers Adopted by a resolution of the IBA Council 28 May 2016 International Bar Association. URL: <https://www.ibanet.org/MediaHandler?id=d6306c84-e2f8-4c-82-a86f-93940d6736c4>
9. Luniachek V., Ruban N., Zelenska L. & Varenko T. Cultivating Intellectual Property Rights Competence in Teachers in Ukraine: Attitude, Challenges, Solutions. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2021. Vol. 13, is. 4. pp. 483–508. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10071>
10. Panel 10: Lawyers as enablers or gatekeepers? Planning the IBA’s work in the sphere of legal ethics and anti-corruption. Wednesday 14 June (1545–1645). *19th Annual IBA Anti-Corruption Conference*. 13–14 Jun 2023. URL: <https://>

www.ibanet.org/conference-details/CONF2335 (дата звернення: 02.10.2025)

11. The Digital Markets Act: ensuring fair and open digital markets. 2024. URL: [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en#:~:text=Digital%20Markets%20Act%20\(DMA\)%20overview,These%20companies%20have](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en#:~:text=Digital%20Markets%20Act%20(DMA)%20overview,These%20companies%20have) (дата звернення: 02.10.2025)

REFERENCES

1. Batoryhareieva, V., Vorozhbit-Horbatiuk, V. & Yev-ticieva, D. (2023). Binarni zaniattia u protsesi realizatsii ONP "Pravo" [Binary classes in the process of implementing the "Law" ONP] at the Academic Stashis scientific research institute for the study of crime problems National Academy of Law sciences of. *Youth & market*, No. 8(216). S. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289415> Available at: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/289415> [in Ukrainian].

2. Ievropeiska khartiia doslidnykiv (2017). [European charter of researchers]. Employment Code of Scientific Workers. Translation: I. Degtyarova. 25 p. Available at: https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/brochures/chart_er_code_ukrainian.pdf [in Ukrainian].

3. Zelenska, L.D. (2023). Korporativna kultura yak zasib udoskonalennia marketynhovoi diialnosti orhanizatsii [Corporate culture as a means of improving the marketing activities of an organization]. *Prospects of modern science and education: Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference*, Stockholm, February No. 7–10. pp. 23–24. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10095> [in Ukrainian].

4. Zelenska, L.D. (2021). Fenomenolohiia poniattia "Pedagogichne supervizorstvo" [Phenomenology of the concept of "Pedagogical Supervision"]. *Spiritual and Intellectual Education and Training of Youth in the 21st Century*: International Periodical Collection of Scientific Proceedings. Kharkiv, Vol. 3. pp. 327–330. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10082> [in Ukrainian].

5. Osvitnia prohrama dlia pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia za spetsialnistiu D8 Pravo (2025). [Educational program for the preparation of applicants for higher education of the first (bachelor's) level in the specialty D8 Law]. Kharkivskiy natsionalnyi pe-

dahohichnyi universytet imeni H.S. Skovorody. Available at: http://smc.hnpu.edu.ua/files/Osv%D1%96tn%D1%96_programi/Osvitni_programu_bakalavr/2025/Pravo.pdf (Accessed 02.10.2025) [in Ukrainian].

6. Sobchenko, T.M. & Zelenska, L.D. (2023). Kouchyn-hovi tekhnolohii v osviti [Coaching technologies in education]. *Methodological Recommendations for Seminars and Independent Work on Selective Subjects for Applicants of the First (Bachelor's) Level of Higher Education*. Kharkiv, 27 p. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13569> [in Ukrainian].

7. IBA launches new project examining the role of lawyers as ethical gatekeepers (2022). Thursday 2 June. Available at: <https://www.ibanet.org/IBA-launches-new-project-examining-the-role-of-lawyers-as-ethical-gatekeepers> [in English].

8. IBA Practical Guide on Business and Human Rights for Business Lawyers Adopted by a resolution of the IBA Council 28 May 2016 International Bar Association. Available at: <https://www.ibanet.org/MediaHandler?id=d6306c84-e2f8-4c82-a86f-93940d6736c4> [in English].

9. Luniachek, V., Ruban, N., Zelenska, L. & Varenko, T. (2021). Cultivating Intellectual Property Rights Competence in Teachers in Ukraine: Attitude, Challenges, Solutions. *Revis-ta Românească pentru Educație Multidimensională*. Vol. 13, is. 4. pp. 483–508. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10071> [in English].

10. Panel 10: Lawyers as enablers or gatekeepers? (2023). Planning the IBA's work in the sphere of legal ethics and anti-corruption. Wednesday 14 June (1545–1645). 19th Annual IBA Anti-Corruption Conference. 13–14 Jun. Available at: <https://www.ibanet.org/conference-details/CONF2335> (Accessed 02.10.2025) [in English].

11. The Digital Markets Act: ensuring fair and open digital markets. 2024. [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en#:~:text=Digital%20Markets%20Act%20\(DMA\)%20overview,These%20companies%20have](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_en#:~:text=Digital%20Markets%20Act%20(DMA)%20overview,These%20companies%20have) (Accessed 02.10.2025) [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.10.2025

“Нехай наші очі бачать в людях найкраще, серця вибачають найгірше, а душі не втрачають віри”.

Ельчин Сафарлі
сучасний азейбарджанський письменник

“Компетентна людина – та, яка помиляється за правилами”.

Поль Валері
французький поет, філософ

“Нехай той хто не може досягти бажаного, бажає досяжного”.

Леонардо да Вінчі
італійський математик, художник, науковець

